

PETRONELA-GABRIELA TEBREAN

"Al. Ioan Cuza" University of Iași

BIOGRAPHISM – RECEPTION AND INTERPRETATION

Abstract: Interpretation of Constantin Fântâneru's texts from the perspective of theories about reading and literature – biography report reveals a coincidence of biographical and literary meaning. This record is valid to a point, being necessary to overcome biographical setting of the text. We recognize both biographical indices in confession literary texts (journal, memoirs, autobiography), as well as fictional works or lyrical prose, describing the drama of individuals internalized in confrontation with otherness. Readers perspective is important because the author's texts corroborate to representation of an interior project and, beyond distinct physiognomy identity, through the existential notes, become "pocket book" for his biography.

Keywords: biography, reading, empirical individual, authorial image, analogy.

Textele lui Constantin Fântâneru (1907-1975) permit o analiză a felului cum realul devine pandant al universului imaginar, în condițiile păstrării distincției non-ficțiune/ficțiune. Biografismul este recunoscut în confesiunea literară (jurnal, memorii, autobiografie) și în operele în proză sau lirice. Pornind de la premisa că „în literatură, opera trimite la autor, dar nu în calitatea lui de om în general, ci în aceea de autor al operei studiate”¹, considerăm că înțelegerea pornește întotdeauna de la operă spre a ajunge la autor și a se răsfrânge, în ultimă instanță, în sensul plin al creației care nu explică o existență, ci o explicitează artistic: „Trimiterea la o biografie ca ansamblu de evenimente personale este una dintre semnificațiile operei, necesară (nu există operă fără autor), dar nu și suficientă pentru constituirea sensului global (...), dat fiind că acesta necesită prezența și concursul activ al Celuilalt”². În descifrarea sensului global al textului intervine acea „conștiință receptoare”³, invocată de Jean Starobinski, fiindcă textul, deși se constituie din punct de vedere material ca o entitate independentă, necesită actualizarea semnificațiilor prin lectură. Referința la biografeme poate fi o sursă explicativă pentru conținutul, semnificatul operei, însă ea oferă un sens fragmentar, parțial și numai prin coroborarea cu latențele, cu virtualitățile enunțiative și conotative se ajunge la o comprehensiune de ansamblu. Valoarea estetică rezidă în mesajul și în structura operei, în care, prin explorare, se poate descoperi „*eul simbolic* al autorului”⁴, acea subiectivitate transformată prin actul de creație.

Opera lui Constantin Fântâneru reflectă o dramă existențială proiectată imaginar și vine să completeze imaginea unui destin solitar. Atunci când nu a reușit să-și ia în posesie viața, a încercat să o „încătușeze” verosimil prin scris. Paginile memorialistice sunt o atestare în acest sens, iar distincția dintre *eul biografic* și *eul pur*, observată de Eugen Simion în descendența teoreticienilor francezi, devine relativă când opera literară „transformă”, „metamorfozează” ceea ce ține de istorie, în unele cazuri dăinuind doar mesajul ideatic.

¹ Serge Doubrovsky, *De ce noua critică? Critică și obiectivitate*, Traducere: Dolores Toma, Studiu introductiv: Romul Munteanu, Editura Univers, București, 1977, p. 235.

² *Ibidem*, p. 240.

³ Jean Starobinski, *Relația critică*, Traducere de Alexandru George, Prefață de Romul Munteanu, Editura Univers, București, 1974, p. 31.

⁴ *Ibidem*, p. 25.

Relația text-autor nu este univocă; autorul se explicitează în text și textul literar poate oferi substanțialitate unor biografeme fântâneriene și impresia de pulsație reală a vieții. Pe de o parte, conștiința creatoare își asumă direct racordarea la biografie, cum este cazul jurnalului sau al memoriilor și atunci se impune o lectură adecvată statutului stipulat eventual la nivel paratextual (subtitluri, motto-uri etc.); pe de altă parte, pentru scrierile fictive, conștiința receptoare poate stabili conexiuni în demersul interpretativ, suplinind prin deducție ceea ce nu este exprimat direct la nivel frastic.

La apariția romanului *Interior* (1932) s-a vehiculat în diverse rânduri asemănarea dintre protagonistul Călin Adam și autorul care l-a creat. Eugen Ionescu susține o identificare totală între instanța narativă și subiectul empiric, consistând în felul atipic de a se comporta, în bizareria gesturilor mecanizate, în inadaptarea la condițiile mediului exterior: „Dar l-am recunoscut pe Fântâneru în stângăciile lui Călin Adam și ale literaturii sale. Fântâneru și, dacă voiți, Călin Adam nu pot fi naturali în lume și nu pot să pară naturali. O iremediabilă stângăcie le mecanizează gesturile sau le face stridente, alterează respirația, privirile, cuvintele, accentul. Am recunoscut în Călin Adam pe Fântâneru (Costică) cel care are de purtat o dublă luptă, împotriva lui, fiindcă nu poate să se adapteze socialului și conveniențelor (și devine furios împotriva lui însuși) și împotriva oamenilor sociali ca să se răzbune într-un fel sau altul și să se răscumpere.”⁵⁵ Lipsa de naturalețe și îndemânare, marginalitatea și combustia interioară destabilizantă sunt doar câteva dintre corespondențele identificate de un lector aflat într-o poziție privilegiată, de congeneritate, cu acces simultan la realitate și la transfigurarea artistică imediată. Stilul vestimentar al personajului din *Interior* corespunde individului empiric, este o oglindire a imaginii auctoriale în artă; pălăria atât de distinctă, „parte integrantă din persoana lui fizică și morală”⁶, este reper de recunoaștere și pentru Călin Adam. O nuanțare exacerbată a caracterului biografic al textului prejudiciază obiectul estetic al acestuia, prin restrângerea tuturor valențelor la informația istorică și, în consecință, calitatea literarității (ceea ce determină realmente statutul de operă literară) este negată. Prin articularea faptelor în structuri de semnificație, textul dobândește o existență independentă, iar paralelismele, analogiile aparțin domeniului deschis al interpretării, al situației într-un spațiu al multiplelor conexiuni analitice sau, dimpotrivă, al incongruențelor perceptive.

După o primă lectură a manuscrisului cărții *Interior*, Mircea Eliade pune semnul echivalenței între autorul empiric și proiecția imaginară și, contrastiv cu discrepanțele ce țin de substanță, observă o înrudire în ceea ce privește introspecția și raportarea la ambient: „Înainte mea stătea acum Călin Adam, frate bun cu autorul, dar mai viu și mai interiorizat, așa cum trăiește el zbătut și exaltat în acele margini de suflet și margini de oraș ale cărții. Un zăpăcit și un om cu desăvârșire ridicul [sic!], unul care se entuziasmează de nimicuri, un Don Quichotte solitar și orgolios, un aventurier fără aventuri, un îndrăgostit al speciilor, al prezențelor, un halucinat ros de luciditate.”⁷ Personajul prinde materialitate, se însuflețește substituindu-se la nivelul reprezentării ființei reale printr-un dozaaj al senzațiilor și al impresiilor aperceptive. În procesul lecturii, cititorul pătrunde în intimitatea personajului, reușește să construiască mental schema actanțială, să empatizeze, să aprobe sau să dezaprobe gânduri și idei, în timp ce în realitate această intruziune este improbabilă. Poate de aceea Mircea Eliade simte personajul „mai viu și mai interiorizat” decât persoana reală, cunoscută în circumstanțe ce pot distorsiona, minimaliza sau, dimpotrivă, intensifica anumite trăsături caracteriologice.

⁵ Eugen Ionescu, *Război cu toată lumea*, vol. I, Ediție îngrijită și bibliografie de Mariana Vartic și Aurel Sasu, Editura Humanitas, București, 1992, p. 182.

⁶ *Ibidem*, p. 180.

⁷ Mircea Eliade, *Un debut: Fântâneru*, în „Cuvântul”, anul VIII, nr. 2710, 6 noiembrie 1932, p. 3.

Autorul și personajul creat împart în procesul lecturii aceeași conștiință generativă, cea a lectorului chemat să reactiveze senzori și să confere semnificații contextuale implicite. Donquijotismul, evaziunile în vis, atracția spre iluzorii, toate supuse controlului unei hiperlucidități organice, descriu un tip structural introvertit, trăind la periferie, la margini de conștiință în descoperirea emoțiilor pur metafizice⁸. Autorul împrumută personajului creat predispoziții reale, ficționalizate totuși în scopul ilustrării faptului că „vârsta confuziei de ordin metafizic”⁹ se poate prelungi dincolo de adolescență, până la maturitate, în dobândirea conștiinței de sine.

Din perspectiva semiotică a receptării, „Cititorul Model” și „Autorul Model”, o proiecție a autorului însuși ca „subiect al enunțului”¹⁰, sunt considerate strategii discursive ce nu fac trimitere directă la individualitatea subiecților (cititor empiric sau autor empiric), ci prin „cooperare textuală”¹¹ pot aproxima intențiile auctoriale sau importanța dobândită de „*circumstanțele de enunțare* care îndeamnă la formularea unei ipoteze cu privire la intențiile subiectului empiric al enunțării”¹². O privire comparativă între imaginea subiectului empiric, creionată la nivel transfrastic, și personajul Călin Adam relevă câteva puncte tangențiale și deschide perspectiva intenționalității auctoriale. Într-un univers claustrat, Călin Adam se luptă cu vicisitudinile unei existențe anodine: lipsa banilor pentru plata chiriei, dificultatea găsirii unui loc de muncă adecvat, comunicarea deficitară, „schizoidă” cu oamenii, familiarizarea cu tertipurile iubirii. Personajul este deprins cu practica vagabondajelor fizice (plimbări pe străzile capitalei, prin parcuri sau cimitire) și spirituale (evadări în vis sau reverie și într-un imaginar fabulatoriu deformat). Un pasaj din *Interior* devine concludent în contextul evocat: „Curtea duce în Calea Griviței. O străbătuți grăbit, căci se putea să mă întâlnească gazda. În ultimul timp raporturile noastre erau proaste; nu-i plătisem chiria. Mă străduiam cu dragă inimă să-i sugerez că nu vreo incorectitudine cheflie mă împiedică să-i achit banii. (...) O duceam singur, așa, cu câteva cărți; ieșeam din casă, aievea, la ora mesei, târându-mă printre zile uniforme, hâde! (...) Umblu pe stradă veșnic preocupat de ce mă pot apuca.”¹³ Integrându-se tipului de personaj „experiențialist”, Călin Adam este în permanentă diversificare a deprinderilor zilnice ca urmare a necesității suplinirii unui gol ființial, a unei absențe iremediabile, prin acțiunile sale reiterând la nivel ficțional obișnuințe reale.

Similitudini între gesturile anodine ale personajului și preocupările zilnice ale individului empiric putem identifica, dacă ne raportăm la un pasaj din jurnalul lui Arșavir Acterian, în care peregrinările devin mărci identitare ale tinerilor dezorientați, iar absența unei susțineri materiale discreditează un stil de trai decent: „Îl întâlnesc pe Costică [Fântâneru], care umblă să-și găsească o catedră. S-a săturat de lipsa de bani. Mergea la Mircea [Eliade], cu care peregrinăm apoi pe ici, pe colo, [prin] redacții și librării. Robi cărții.”¹⁴ Intenționalitatea auctorială vizează în fond garantarea statutului autentic al operei literare, în speranța că experiențele transfigurată artistic pot dobândi un substrat etic util lectorului. Un pasaj diaristic, motto al romanului *Interior* – integrat volumului *Cărți și o altă carte* (1999) ca

⁸ Ovidiu Papadima identifică o zbatere interioară structurală a personajului, un chin recognoscibil și în cazul persoanei reale: „Acest chin există (...) mărturisesc că îl cunosc pe autor de un număr suficient de ani ca să-mi pot da seama cât de mult îi seamănă, cât de identic i se suprapune acest Călin Adam al cărții sale.” (Ovidiu Papadima, *Despre un debut*, în „Calendarul”, anul I, nr. 248, 16 decembrie 1932, p. 2).

⁹ Simona Popescu, *Constantin Fântâneru, acest mare necunoscut*, studiu introductiv la Constantin Fântâneru, *Interior*, Colecția „Fiction Canon”, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 28.

¹⁰ Umberto Eco, *Lector in fabula. Cooperarea interpretativă în textele narrative*, în românește de Marina Spalas, Prefață de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers, București, 1991, p. 95.

¹¹ *Ibidem*, p. 96.

¹² *Ibidem*, p. 98.

¹³ Constantin Fântâneru, *Interior*, *op. cit.*, pp. 55-56.

¹⁴ Arșavir Acterian, *Jurnal 1929-1945/1958-1990*, Cuvinte de întâmpinare de Bedros Horasangian și Florin Faifer, Editura Humanitas, București, 2008, p. 85.

opțiune a editorului Aurel Sasu – definește concepția estetică fântâneriană: „Intenționez să-mi descriu viața și, desigur, nu voi avea nici o preocupare de stil și nici vreo ambiție de a-mi face un portret moral, ci numai un gând mă va călăuzi: să aștern pe hârtie numai ceea ce am trăit, singur. (...) Așa că mă apuc de lucru fără teama că voi munci aici zadarnic, și că ceea ce scriu despre mine nu va folosi cuiva...”¹⁵ Este evident că viața i-a servit scriitorului drept cadru referențial pentru creația romanescă, însă statutul ficțional al cărții (legitim și de indicația paratextuală „roman”) reclamă o singularizare a personajelor în individualități aparte, trăind doar la nivelul enunțurilor care le conferă viabilitate, pentru că „nu există în afara lor și ne trimit la ele într-o circularitate infinită”¹⁶. Statutul ficțional al operei și personajului căruia autorul nu-i împrumută reperul denominativ și-l lansează în acțiuni dezarticulate, absurde și nemotivate intrinsec (produs cert al fanteziei creatoare) persistă dincolo de concordanțele identificate în procesul lecturii.

În poeziile lui Constantin Fântâneru se conjugă accentele dramatice ale unei biografii centrate pe acutul sentiment al solitudinii și exilului. Poezia confesivă se prezintă formal ca elegie sau litanie, conținând *in nuce* note de biografism și o vizibilă amprentă reflexivă. Trăind în condiții precare ce contravin idealului său, autorul dă glas deziluziilor – efect al reclusiunii și al pecetei anonimatului: „Frate uitut, fugi de neamul ce vrea să te vadă/ fii ascunsă, ne-nmugurită livadă” (*Ispășire*)¹⁷. Absconderea, ca formă de manifestare a crizei cultural-valorice, oferă sentimentul protecției, vizând un alt fel de evadare din universul mundan uniformizant. În tentativa de explicitare a unei predestinări implacabile se invocă oximoronic „fatalitatea” norocului: „La pragul zilelor mari,/ greu ajungem; niciodată/ pe cele treisprezece drumuri ale norocului.” (*Blesteme*)¹⁸. Interogațiile certifică prezența unei dimensiuni intangibile și incomprehensibile pentru ființa umană, supusă unei zbateri de tip maniheist, deconcertant: „Departa de cereștile răsărituri,/ la umbra copacului binelui și al răului,/ unde am căzut, încercăm să înțelegem.// Ce mai poate fi de înțeles?” (*Cădere la răsărit*)¹⁹.

Poeziile postume conțin trimiteri insolite la date biografice, mult mai estompate, încifrate într-o rețea de simboluri transcendente, probând o predilecție spre ermetism. În condițiile exilului în ruralitatea inhibitorie, singura evadare permisă eului solitar este travaliul scrierii spre aflarea logosului viu, eliberator: „Șed la masă deci și scriu/ Cred că altceva nu știu/ Pled picioarelor sicriu/ Zed la alfabetul viu.” (*Gând*)²⁰. Retrospectiv, nerodnicia devine o stare de fapt, iar *starea aporetică* de sorginte socratiană (identificată în poezia blagiană în studiul critic consacrat acesteia, *Poezia lui Lucian Blaga și gândirea mitică*) este resimțită și de eul vidat de orice resursă generativă, creatoare de artă: „Fiindcă crede că sunt singur/ Colo mic și biet un mugur/ Pe vreo creangă fără rod/ Sau uscat de mult un nod.” (*Dragul mamei, pământuf*)²¹. Purtând vagi semne ale verosimilității, primatul fanteziei creatoare este indeniabil, prin urmare, biografismul din creația lirică are o notă diafană, abia perceptibilă, în tentativa scriitorului de a descoperi dimensiunea metafizică a realității și de a-i conferi un prestigiu misterios, ininteligibil.

¹⁵ Constantin Fântâneru, *Interior*, în *Cărți și o altă carte*, Ediție critică, prefață, îngrijirea textului, note, bibliografie și indice de Aurel Sasu, Colecția „Restitutio”, Editura Minerva, București, 1999, p. 18.

¹⁶ Gérard Genette, *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune*, Traducere și prefață de Ion Pop, Editura Univers, București, 1994, p. 111.

¹⁷ Constantin Fântâneru, *Râsul morților de aur*, în *Cărți și o altă carte*, op. cit., p. 292.

¹⁸ *Ibidem*, p. 292.

¹⁹ *Ibidem*, p. 301.

²⁰ Idem, *Cuvinte de humă*, Ediție de Aurel Sasu, Colecția „Biblioteca românească”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009, p. 33.

²¹ *Ibidem*, p. 130.

Opera postumă a lui Constantin Fântâneru deschide un mai larg câmp de investigație pentru conținutul biografic, confesiunile literare aducând în prim-plan evenimente ușor de plasat în diacronia personală. Alături de romanul autobiografic *Slujba din hol* (2009), inspirat în prima parte din activitatea publicistică desfășurată în perioada 1935-1937, se situează proza memorialistică (*Pagini, Memorial* din ediția *Cărți și o altă carte*) și diaristică (*Jurnal* din ediția menționată și cele două volume *Jurnale*, ediția amplificată din 2012). Câteva aspecte ale acestui palier factual al operei scriitorului țin de o evidență mai pregnantă a biografemelor.

Pentru Gérard Genette autobiografia se înscrie palierului nonfictiv, dar cercetătorul nu legitimează o delimitare *stricto sensu* între ficțiune și non-ficțiune. Non-ficțiunea este sinonimă cu „povestirea factuală”²², între „a raporta” și „a inventa” preferința orientându-se spre primul termen, pe temeiul veridicității. Romanul *Slujba din hol* deține indici ai modului factual din perspectiva prezentării verosimile a experiențelor scriitorului în redacția ziarului „Prezentul” și în mediul gazetăresc cu imixțiuni politice al trustului de presă „Universul”. Pe lângă redarea fidelă a atribuțiilor ce i-au revenit în redacțiile menționate și a evenimentelor de factură istorică din perioada respectivă, atrage atenția locul aparte oferit în diegeza rudelor sale. Intenția autorului de a face din membrii familiei personaje românești este mărturisită într-un fragment din jurnal, scris în 1969: „În *Slujba din hol* acord soră-mii din Hulubești un capitol de oarecare importanță, deoarece prin familia ei fac legătura între viața din București și mediul rural în care m-am născut. (...) O prezint în roman la douăzeci și opt de ani, chipeșă, inteligentă, frumusețe musceleană în costum local cusut de mama, așa o gândesc acum când ea, bătrână și singură, ne anunță să mergem s-o vedem suferindă.”²³ Citatul evidențiază tocmai marele decalaj temporal dintre timpul trăirii și timpul povestirii, privirea retrospectivă auctorială permițând reactivarea unor imagini întipărite în memoria afectivă. Între cele două dimensiuni temporale se interpune perspectiva ireversibilității, accentuându-se libertatea oferită de exercițiul scrierii, de histrionismul imaginației; informațiile dobândesc un interes personal, permițându-i romancierului o recuperare a trecutului și o suprapunere a unei imagini luminoase peste cea prezentă, nefericită. Privirea retrospectivă ajută la edificarea personală asupra existenței eului din trecut, iar înșiruirea episoadelor din viața intimă limpezește cunoașterea din momentul redactării textului. Investirea membrilor familiei ca personaje în compoziția romanescă are o motivație explicită prin punerea în relație a două universuri practic netangențiale și una „ilicită”, constând în camuflarea sentimentului dezrădăcinării și insatisfacției personale.

Includerea vărului Ionel Gușter, „croitorul de la Budișteni”²⁴, în trama narativă nu este fortuită, pentru că reliefează o anume culpabilitate resimțită de tânărul scriitor plecat să-și găsească menirea într-un mediu citadin anihilant. Acuzat că i-a uitat pe cei de acasă, de la Budișteni, el se apără făcând referire la gestul mărinimos de a trimite tatălui o pensie de o mie de lei pe lună. Îngrijorarea vărului, un fel de *porta voce* a rubedeniilor, vizează lipsa unui rost concret și a planurilor de viitor care nu prevedeau întemeierea unei familii sau construirea unei case, eventual în zona natală. În cuvintele vărului pot fi ușor transpuse gândurile și temerile auctoriale legate de „abisul” ce desparte clasele sociale, de stigmatul purtat pentru modesta origine rurală și de eforturile necesare pentru a le surmonta: „Din pricina ezitărilor, a neîncrederii, a *mizeriei* de la țară, ai să îndepărtezi de d[umnea]ta o partidă foarte bună... În felul acesta, ai să-ți irosești viața din pricina mizeriei de la țară. (...) Fiindcă, dacă ai căsuța dumată, o vilă cocheta, cum ți-am spus, cu mobilă modernă, cu bibliotecă, cu radio, orice față de familie bună, și cu atât mai mult fiindcă este de familie bună, va sta de vorbă cu plăcere cu părinții dumată, va accepta să le zică «tată și mamă», atâta vreme cât nu va fi

²² Gérard Genette, *op. cit.*, p. 135.

²³ Constantin Fântâneru, *Jurnal*, în *Cărți și o altă carte*, *op. cit.*, p. 433.

²⁴ *Ibidem*, p. 78.

silită să locuiască, fie și o noapte, două, cu ei în aceeași cocioabă, ci va avea casa ei deosebită, care să marcheze separația socială de care se simte nevoia.”²⁵ Este evident că viața personală a scriitorului invadează universul romanesc, ecoul unor fapte și conversații avute transpare textual pentru edificarea lectorului asupra unei personalități scindate între ideal și datorie. Coincidentă sau nu, prima căsătorie a scriitorului cu o fată de familie bună s-a consumat fără știrea părinților, semn că „mizeria” și originea umilă au reprezentat finalmente „mărul discordiei” dintre cei doi.

Din cu totul alte motive este amintită contribuția avută în angajarea cumnatului său ca muncitor la partea de achiziții și transporturi a „Universului”, devenit figură episodică în configurația textului: „Prestigiul ce-al aveam la direcție l-a făcut pe șeful personalului să-l angajeze ca muncitor la autocamioane. (...) Mărunt de statură, dar îndesat, cu umerii colțuroși, rezista și se antrena harnic. (...) Cumnatu-meu dormea într-un dormitor amenajat lângă ateliere, pentru muncitorii care nu erau din București. Mânca la cantină cu plata reținută din salariu. Era mai mic cu zece ani decât mine și locuia la țară în aceeași curte cu casa bătrânească. În lipsa mea, părinții vedeau în el un prim ajutor. Soră-mea stăruise să intre în slujbă. Era penultima din surori și avea hazul ei, când spunea că «o să ajungă învățat fiindcă lucrează la *Universul*».”²⁶ Accentul cade pe rolul deținut de personajul-narator, un *alter-ego* al autorului, având în vedere că identitatea la nivelul enunțării nu este declinată, statuând – în termeni geneticieni – regimul homodiegetic al scrierii. Investiția profesională în cadrul redacțional de la „Universul” aduce un plus de notorietate tânărului scriitor în rândul rudelor conferindu-i un statut superior, de persoană doctă, instruită. Descendența rurală a fost resimțită, nu o dată, de Constantin Fântâneru ca un impediment în afirmarea deplină a potențialului creator și în evoluția individuală.

Vorbind despre stilul aparte al autobiografiei în termeni de „abatere (...) ca o relație de *fidelitate față de o realitate prezentă*”²⁷, Jean Starobinski orientează atenția spre conținutul psihologic, indiferent la natura veridică sau mistificată a textului, ce conferă o certă singularitate scriitorului: „Oricât de îndoielnice ar fi faptele relatate, cel puțin scriitura ne va oferi o imagine «autentică» a personalității celui care «ține pana în mână».”²⁸ Pătrunderea în intimitate vine ca o justificare a existenței, ca o căutare a unor explicații viabile pentru un destin atât de promițător la începuturi, dar „eterat” odată cu trecerea timpului.

Din dorința de a-și face propriile experiențe cunoscute, dar, mai ales, din nevoia defulării, întrucât rolul scrisului poate fi unul terapeutic, Constantin Fântâneru decide să-și zugrăvească în mod autentic, cu riscul de-a cădea în desuetudine, trăirile și imaginile iluzorii ale non-raționalității. Încă o dată se observă ieșind la iveală egotismul lui; ceea ce a trăit și a experimentat este unic și demn de făcut public. Sub masca acceptării stigmatului atribuit de contemporani, Constantin Fântâneru sfidează partea întunecată a existenței sale. În condițiile în care nu poate trăi fără pecetea nebuniei, preferă să o transpună în artă și astfel să se răscumpere pentru toate injustițiile resimțite de-a lungul vieții: „Nu numai că nu ascund că am fost bolnav, nu mă jenez să mi se spună că am fost nebun, ci, dimpotrivă, vreau să arăt cât de nebun am fost, să-mi descriu nebunia. Cu scopul de a stârni interes, deși pare extrem de dificil. Nici nebunia nu mai interesează. Totuși, fiindcă este maladie, atrage atenția prin aspectul de suferință umană. Că am suferit, nimeni nu se poate îndoii,... aceasta vreau să arăt... De aceea, cât va dura experiența nebuniei, voi nota zilnic ceea ce se poate nota fără altă preocupare decât de a fi sincer... Voi realiza un document, desigur, original sau, poate, unic în

²⁵ *Ibidem*, p. 81.

²⁶ *Idem*, *Slujba din hol*, Ediție și îngrijirea textului de Aurel Sasu și Arabela Prodan, Cuvânt înainte de Arabela Prodan, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009, pp. 40-41.

²⁷ Jean Starobinski, *op. cit.*, p. 89.

²⁸ *Ibidem*, p. 89.

literatură.”²⁹ Prin vivisecția propriei simptomatologii, autorul analizează în *Halucinația ideatică* (primul volum din *Jurnale*) imaginile demonice și stările induse de prezența acestora. Contrar așteptărilor, ceea ce pare inedit ca intenție devine iluzoriu ca materializare, pentru că detalierea excesivă și revenirea la aceleași reprezentări pot indica „o viață sufletească excedentară”³⁰ care se consumă în forul interior, fără o răsfrângere pertinentă în exterior, iar dizarmonia dintre cele două periclitează caracterul autentic și implicit estetic al creației.

O privire *à rebours* nu ne permite să pretendem că autorul a pariat în mod deliberat pe franchețe, fără urme ale literaturizării. Datele biografice, deși prezente în întreg palierul operei sale, sunt epurate până la evanescent, îmbinate în plasa fină a ficțiunii (în textele imaginare), puse în consonanță spre a ilustra, în ultimă instanță, un mesaj ideatic răsfrânt asupra lui însuși, descriind drama unei individualități interiorizate în confruntare cu lumea. Opera sa vine să răscumpere o întreagă existență, o biografie deconcertantă pe alocuri, să lupte în posteritate cu neșansele unui destin inexplicabil, în speranța că i se va reda locul cuvenit în istoria literară, nu la periferie, ci în contextul unei generații care a dinamizat literatura interbelică prin deschiderea unor noi filoane de creație.

Bibliografie

Acterian, Arșavir, *Jurnal 1929-1945/1958-1990*, Cuvinte de întâmpinare de Bedros Horasangian și Florin Faifer, Editura Humanitas, București, 2008

Dobrovsky, Serge, *De ce noua critică? Critică și obiectivitate*, Traducere: Dolores Toma, Studiu introductiv: Romul Munteanu, Editura Univers, București, 1977

Eco, Umberto, *Lector in fabula. Cooperarea interpretativă în textele narative*, în românește de Marina Spalas, Prefață de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers, București, 1991

Eliade, Mircea, *Un debut: Fântâneru*, în „Cuvântul”, anul VIII, nr. 2710, 6 noiembrie 1932, p. 3

Fântâneru, Constantin, *Cărți și o altă carte*, Ediție critică, prefață, îngrijirea textului, note, bibliografie și indice de Aurel Sasu, Colecția „Restitutio”, Editura Minerva, București, 1999

Idem, *Cuvinte de humă*, Ediție de Aurel Sasu, Colecția „Biblioteca românească”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009

Idem, *Slujba din hol*, Ediție și îngrijirea textului de Aurel Sasu și Arabela Prodan, Cuvânt înainte de Arabela Prodan, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009

Genette, Gérard, *Introducere în arhitectură. Ficțiune și dicțiune*, Traducere și prefață de Ion Pop, Editura Univers, București, 1994

Ionescu, Eugen, *Război cu toată lumea*, vol. I, Ediție îngrijită și bibliografie de Mariana Vartic și Aurel Sasu, Editura Humanitas, București, 1992

Papadima, Ovidiu, *Despre un debut*, în „Calendarul”, anul I, nr. 248, 16 decembrie 1932, p. 2

Popescu, Simona, *Constantin Fântâneru, acest mare necunoscut*, studiu introductiv la Constantin Fântâneru, *Interior*, Colecția „Fiction Canon”, Editura Polirom, Iași, 2006

Starobinski, Jean, *Relația critică*, Traducere de Alexandru George, Prefață de Romul Munteanu, Editura Univers, București, 1974

Steiner, Rudolf, *Metamorfozele vieții sufletești. Căi ale trăirilor sufletești*, în Biblioteca antroposofică, http://www.spiritualrs.net/Conferinte/GA059/GA59_CF16.html

²⁹ Constantin Fântâneru, *Jurnale*, op. cit., vol. I, p. 144.

³⁰ Rudolf Steiner, *Metamorfozele vieții sufletești. Căi ale trăirilor sufletești*, în Biblioteca antroposofică, http://www.spiritualrs.net/Conferinte/GA059/GA59_CF16.html – consultat la 27.06.2014.